

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Тютюнник Марії Григорівни

**«Формування художньо-комунікативної готовності майбутнього
викладача музичного мистецтва»,**

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження та її зв'язок із планами відповідних галузей науки

Дисертаційне дослідження Тютюнник М. Г. присвячене розробленню, теоретичному обґрунтуванню та експериментальній перевірці педагогічних умов формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва, а також реалізації організаційно-методичної системи, що покликана актуалізувати визначені умови. Погоджуємося з дисертанткою, що у державних документах відзначено пріоритетну роль освітніх орієнтирів у зміні соціального ідеалу особистості. Як слушно підкреслює дисертантка, підготовка конкурентоспроможного, висококваліфікованого, компетентнісного фахівця, здатного демонструвати високий рівень професіоналізму, самореалізовуватися, самовдосконалюватися у продуктивній діяльності, зумовлюються сучасними соціально-культурними процесами. Тому, одним із можливих шляхів з'ясування проблеми забезпечення ефективності мистецької освіти може стати формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва, здатного до творчої самоактуалізації у практичній діяльності.

Дисертація виконана відповідно до науково-дослідної теми кафедри педагогіки та менеджменту освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (нині кафедра педагогіки та спеціальної освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка) «Соціально-професійне становлення особистості» (реєстраційний номер 0116U003481). Тема

дисертації затверджена Вченою радою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка (протокол 1 від 26 жовтня 2022р.).

Отже, представлена Тютюнник М. Г. тема дисертаційної роботи є актуальною, суспільно-значущою, спрямованою на цілісний аналіз теоретичних основ та методичного забезпечення формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

На основі ознайомлення зі змістом дисертації та основних дослідницьких матеріалів доцільно зробити узагальнення щодо **найбільш суттєвих наукових результатів і фактів, одержаних дисертанткою.**

Дисертаційна робота характеризується належним рівнем наукової новизни, зокрема, вперше науково обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови, що забезпечують успішне формування означеної професійно значущої особистісної якості; виявлено структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва. Подальшого розвитку набули інтерактивні форми та методи навчання, спрямовані на формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва. Висновки дисертаційної роботи логічні й методологічно обґрунтовані.

Ступінь аргументованості наукових положень, висновків і рекомендацій, представлених у дисертації, підтверджується багатоаспектним оглядом наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Вірогідність результатів дослідження забезпечується методологічним і теоретичним обґрунтуванням вихідних положень, застосуванням методів, адекватних меті й завданням дослідження, ефективності експериментальної роботи, що засвідчується позитивною динамікою змін, підтверджених кількісними, якісними результатами та статистичними методами.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій підтверджується результатами здійсненого Тютюнник М. Г. дослідження і не викликає сумнівів.

Мета дисертаційної роботи сформульована чітко та комплексно. Вона полягає у теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці педагогічних умов формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

Наукові положення, сформульовані в дисертації, відзначаються високим рівнем методологічного обґрунтування, узагальнення та повно висвітлюють досліджуване явище відповідно до мети наукового пошуку. Для виконання завдань дисертаційної роботи дисертанткою було використано широкий спектр методів наукового пізнання. У роботі подано наукові результати на всіх рівнях наукової новизни, котрі отримані у процесі дослідницького пошуку.

Значення для науки і практики одержаних дисертанткою результатів

Значення одержаних результатів полягає в тому, що головні положення, викладені в дисертації, можуть слугувати науковою основою під час розробки концептуальних, науково-методичних матеріалів з проблем професійної підготовки студентів у галузі мистецької освіти.

Практичне значення одержаних результатів та висновків дисертаційного дослідження полягає у розробці та впровадженні в процес професійної підготовки майбутніх викладачів музичного мистецтва педагогічних умов формування художньо-виконавської готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва та методики їх реалізації; розробці навчально-методичного супроводу для викладання музично-теоретичних та музично-виконавських дисциплін; оновленні та доповненні їх змісту («Практикум з основного музичного інструменту», «Методика викладання музично-

теоретичних та інструментальних дисциплін», «Основи композиторської майстерності»; педагогічна практика) темами лекційних та практичних занять, інтерактивними формами та методами, спрямованими на формування художньо-виконавської готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва; впровадженні у зміст фахових дисциплін творчого модуля, що передбачає залучення студентів до співтворчості, співдії, презентацію й оприлюднення власних художньо-творчих проєктів; у використанні результатів, висновків та інших матеріалів дисертаційної роботи для розроблення навчально-методичних посібників, рекомендацій з питань формування художньо-виконавської готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

Матеріали дослідження впроваджено в освітній процес Дрогобицького державного педагогічного університету (довідка 613 від 10.05.2023р.), Бердянського державного педагогічного університету (довідка 51-08/122 від 05.02.2024р.), Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка (довідка 49-н від 15 червня 2023 р.).

Підкреслимо достатній спектр апробації результатів дослідження на науково-практичних конференціях. Проміжні та кінцеві результати дослідження висвітлено в 11 наукових працях(з них 9-одноосібних), серед яких: 3 статті в наукових виданнях, внесених до Переліку наукових фахових видань України; 2 статті у закордонних наукових виданнях (з них 1 стаття, що входить до бази Web of Science Core Collection); публікації, які додатково відображають наукові результати кандидатської дисертації: 6 тез – у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Структура дослідницької роботи є методологічно обґрунтованою і логічною. Дисертація та автореферат викладені згідно з нормативними

вимогами. Стиль викладу й аналізу узагальнень дослідження, наукових положень є обґрунтованим на теоретичному і методологічному рівнях.

Вступ складається із чітко сформульованих суперечностей, що показують актуальність досліджуваної проблеми; положень про зв'язок роботи з науковими темами, програмами; доцільно сформульованої мети, завдань, об'єкта і предмета дослідження; методологічної основи, гіпотези дослідження, наукової новизни; характеристики методів дослідницького пошуку та практичного значення отриманих результатів. Науково доцільно визначено експериментальну базу дослідження, подано відомості про впровадження його результатів, схарактеризовано особистий внесок автора у роботах, опублікованих у співавторстві; подано відомості про апробацію результатів дослідження; наведено структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «Теоретичні засади формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва» дисертантка зосереджує увагу на здійсненні теоретичного аналізу обраної проблеми. Завдяки проведеному поняттєвому аналізу сутності «готовності», «комунікації», «художньої комунікації» Тютюнник М. Г. доводить, що художньо-комунікативна готовність майбутнього викладача музичного мистецтва розуміється як система синергетичної взаємодії викладача і студента, що має діалогічну природу й передбачає здатність майбутнього викладача встановлювати художньо-емпатійний діалог/полілог у процесі художнього сприйняття-інтерпретації-творення, а також у процесі художньо-творчої комунікації з викладачем, учнями, спрямовувати набутий художньо-комунікаційний досвід і вміння діалогового спілкування на аудиторію (с. 93 дисертації).

Застосування методів систематизації, узагальнення дозволило авторці вдало визначити основне поняття дослідження як складну інтегровану професійно значущу особистісну якість, котра виявляється у здатності майбутнього фахівця до емпатійно-діалогової взаємодії, співтворчості з учнем у процесі сприйняття, інтерпретації, творення мистецтва, його глибокого

осмислення-пізнання, самовираження і самореалізації у різних видах спільної творчо-комунікативної діяльності (с. 93 дисертації; с. 10 автореферату).

Структура художньо-комунікативної готовності студентів, розроблена та схарактеризована дисертанткою, є цілісним утворенням у взаємозв'язку ціннісно-орієнтаційного, когнітивно-пізнавального, творчо-діяльнісного, рефлексивно-аналітичного компонентів, відповідно яким логічно схарактеризовано критерії та показники сформованості досліджуваного феномену. Серед них: ціннісно-орієнтаційний критерій, який характеризує міру усвідомлення майбутніми фахівцями значення художньо-комунікативної готовності у майбутній професії і діяльності, розуміння її значущості й важливості у процесі художньо-педагогічного спілкування, потребу у творчому самовираженні, здійсненні художньо-емпатійного діалогу у різних видах художньої комунікації; когнітивно-знаннєвий критерій, який визначає ступінь розвитку пізнавально-інтелектуальної сфери особистості майбутнього викладача, його художню ерудованість, музично-теоретичну грамотність, передбачає наявність глибоких фахових знань (мистецтвознавчих, музично-виконавських, музично-теоретичних, методичних, практичних, науково-дослідних), сформованість художньо-комунікативних умінь, здатності здійснювати художній діалог у процесі сприйняття-інтерпретації-творення, розуміти, аналізувати, розкривати художньо-образний зміст музичного твору); творчо-діяльнісний критерій, котрий характеризує творчу сферу особистості майбутнього фахівця, міру здатності до співдії, співтворчості, авторської спроможності, самостійної художньо-комунікативної діяльності, творчого самовираження у різних її видах, вміння встановлювати художньо-творчий контакт з учнями у процесі художньо-педагогічного спілкування; рефлексивно-аналітичний критерій, який визначає ступінь розвиненості аналітичного мислення, критичного судження, вмінь аналізувати, проєктувати, планувати, аргументувати, обмінюватись думками, ідеями, рефлексувати власні вчинки, свідомо ставитись й оцінювати власну художньо-комунікативну готовність до здійснення художньо-комунікативної діяльності

та готовність Інших, прагнути до вдосконалення художньо-комунікативних умінь та якостей. (§ 1.3. дисертації.; стор. 11 автореферату).

У другому розділі дисертації «Педагогічні умови формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва» реалізується низка розроблених дисертанткою педагогічних підходів і принципів, що виступають методологічною основою розв'язання поставленої мети і завдань дослідження.

Отже, здійснений в першому розділі теоретичний аналіз обраної проблеми дав можливість Тютюнник М. Г. відібрати ефективні підходи, серед яких: середовищний, системний, компетентнісний, діяльнісний, культурологічний, герменевтичний (інтерпретаційний), особистісно-орієнтований, а також принципові позиції: гуманізації, діалогічності, культуровідповідності, індивідуалізації, креативності, спонукання до творчого самовираження, національної спрямованості.

Ефективність формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва у дисертації досягається завдяки розробленому Тютюнник М. Г. комплексу педагогічних умов, які охоплюють усі аспекти становлення досліджуваного конструкту. Серед них: створення творчо-комунікативного освітнього середовища на засадах емпатійно-діалогової (суб'єкт-суб'єктної) взаємодії викладача і студента; залучення студентів до співтворчості у різних видах художньо-комунікативної діяльності; використання інтерактивних методів у процесі навчання та педагогічної практики.

Привертають увагу визначені дисертанткою форми та методи формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва, серед яких найбільш ефективними є інтерактивні методи, зокрема, метод художньо-творчого проекту під час художньо-стильового аналізу, поліхудожнього контексту, ансамблевого музикування, імпровізації, композиції, театралізації.

Основним науково-методичним досягненням дослідження дисертантки є обґрунтування структури та змісту організаційно-методичної системи реалізації педагогічних умов формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва, яка складається з трьох блоків: концептуально-цільовий, що визначається метою, завданнями, педагогічними підходами та принципами, які забезпечують ефективне формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва; змістово-діяльнісний, який містить педагогічні умови, етапи, форми, методи; результативно-оцінний блок відображає критерії, показники, рівні, результат проведеної роботи. Розроблена авторкою організаційно-методична система забезпечує розвиток мотивації майбутнього фахівця до здійснення художньо-комунікативної діяльності, потреби творчого самовираження у ній; забезпечення діалогового спілкування й співтворчості у різних видах художньої комунікації; вдосконалення професійно значущих художньо-комунікативних якостей, збагачення досвіду емпатійно-комунікативного спілкування майбутніх фахівців. Підкреслимо безперечне значення застосування авторської організаційно-методичної системи у практиці професійної підготовки в мистецькій освіті.

Третій розділ дисертації «Дослідно-експериментальна робота з формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва» відзначається реалізацією методики поетапного проведення дослідно-експериментальної роботи. Дослідницею повно та докладно розроблений діагностичний апарат, що дало можливість виокремити три рівні сформованості означеного феномену, а також здійснити експериментальну перевірку результативності впровадження педагогічних умов формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва та методики їх реалізації. Позитивної оцінки набувають засоби наочного відображення динаміки формування визначеного явища та перевірки ефективності і дієвості організаційно-методичної системи і авторської методики.

Визначені дисертанткою етапи формувального експерименту (організаційно-комунікативний, творчо-комунікативний, презентаційно-комунікативний) уможлиблюють застосування інтерактивних форм та методів навчання (мозкова атака, круглий стіл, метод критики, самоаналізу, самооцінки та ін.), які спрямовані на формування компонентів художньо-комунікативної готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва, здатності до емпатійно-діалогового спілкування в процесі художнього сприйняття-інтерпретації музичного твору та в процесі міжособистісного спілкування через мистецтво (з викладачем, однокурсниками, учнями, батьками).

Результати академічної успішності, методи констатувального та формувального експериментів, методи аналізу та статистики дали змогу Тютюнник М. Г. зробити висновок, що розроблені педагогічні умови, впровадження організаційно-методичної системи, авторської методики формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва є результативними та дієвими.

Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження

Наукова новизна і теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягають у тому, що вперше:

– вперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови формування художньо-комунікативної готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва; виявлено структурні компоненти означеної професійно значущої особистісної якості; визначено та схарактеризовано критерії (ціннісно-орієнтаційний, когнітивно-знаннєвий, творчо-діяльнісний, рефлексивно-аналітичний), показники та рівні сформованості художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва (високий, середній, низький); розроблено організаційно-методичну систему, що покликана реалізувати визначені

педагогічні умови формування художньо-комунікативної готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва;

– уточнено сутність поняття «художньо-комунікативна готовність майбутнього викладача музичного мистецтва»;

– подальшого розвитку набули інтерактивні форми та методи навчання, спрямовані на формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

Оцінка змісту й оформлення дисертації

Оцінювання змісту дисертації дає можливість констатувати, що дисертаційна робота Тютюнник М. Г. є цілісним, завершеним науковим дослідженням, а автореферат у повній мірі відповідає змісту дисертації. За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю й достовірністю, науковою та практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за оформленням, дисертація та автореферат відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти й вимогам, які висуваються до наукових праць такого типу. Стиль викладу в ній матеріалів, наукових положень, висновків і рекомендацій доступний для їх сприйняття.

Дискусійні положення та зауваження щодо окремих аспектів дисертації

Відзначаючи високий рівень дисертаційної роботи Тютюнник М. Г. наукове та практичне значення отриманих результатів проведеного дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на окремі дискусійні аспекти та висловити зауваження.

1. У розділі 1.1. «Теоретичний аналіз розробленості наукової проблеми та понятійно-термінологічного апарату дослідження» значна увага приділяється поняттю «готовність» (с. 34-46). На нашу думку, робота значно

виграла, якщо б дисертантка більш ґрунтовно проаналізувала праці педагогів-музикантів з проблеми художньо-комунікативної готовності майбутніх викладачів музичного мистецтва.

2. У дисертації використовується поняття «авторська спроможність» (с. 85). Бажано коротко дати визначення, розуміння автором цього поняття і у формувальній роботі підкреслити як «авторська спроможність» майбутнього викладача музичного мистецтва зреалізувалась і вплинула на формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача.

3. У розділі 1.3. , на нашу думку, доцільно більш акцентувати увагу на техніці педагогічного спілкування як показнику творчо-діяльнісного критерію сформованості художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва.

4. Авторка присвячує розділ 2.2. обґрунтуванню визначених педагогічних умов формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва. Дві перші умови розкриваються у підрозділах 2.2.1. і 2.2.2., а третя педагогічна умова представлена окремим підрозділом. Можливо логічно було б цю умову подати у розділі 2.2.3., або аргументувати таку структурну особливість дисертації?

5. Третій розділ дисертації був представлений констатувальним та формувальним експериментами. Конкретизуйте, будь ласка, в чому полягають основна мета і завдання в межах констатувального експерименту.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Тютюнник Марії Григорівни «Формування художньо-комунікативної готовності майбутнього викладача музичного мистецтва», подана до спеціалізованої вченої ради Д 23.053.02 Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, є завершеним

самостійним науковим дослідженням, відповідає профілю спеціалізованої вченої ради Д 23.053.02, вимогам щодо дисертаційних робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук, зокрема, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 (з урахуванням змін) та «Положенню про спеціалізовану вчену раду з присудження наукового ступеня доктора наук» (постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2021 р. № 1359), а її авторка – Тютюнник Марія Григорівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри хореографії та музичного мистецтва,
професор кафедри вокального мистецтва
Сумського державного
педагогічного університету
імені А. С. Макаренка

Ольга ЄРЕМЕНКО

